

Handläggare

Sipan Mehho

Enhetschef

Ärendenummer: VON2024/47

Till: Vård- och omsorgsnämnden

Vård- och omsorgsförvaltningen

Styrdokument - Avgifter för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård inom vård- och omsorgsnämndens ansvarsområde

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden föreslår kommunfullmäktige besluta att:

1. anta styrdokument "Avgifter för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård", daterad den 7 april 2025,
1. avgifterna gäller från och med 1 januari 2026.

Beskrivning av ärendet

Kommunfullmäktige beslutade (2024-11-12, § 172) att vård- och omsorgsnämnden får räkna upp avgifter från ett år till nästa, enligt omsorgsprisindex. Övriga ändringar behöver kommunfullmäktige ta beslut om.

Många avgifter inom vård- och omsorgsnämndens verksamhetsområden har i flera år varit oförändrade, exempelvis har avgiften för matabonnemang i särskilt boende varit samma belopp mellan 2016 och 2024. Från 2024 till 2025 har dock avgifterna justerats upp i enlighet med Omsorgsprisindex (OPI) och förändringar i prisbasbelopp.

Nedanstående förslag om avgiftsförändringar baseras på jämförelser med avgifter i andra kommuner. Övriga avgifter höjs i enlighet med OPI eller utifrån prisbasbelopp.

Vård- och omsorgsförvaltningens bedömning

Insats	Avgift 2025	Föreslagen avgift 2026	Snitt i andra kommuner	Högsta kommun	Lägsta kommun
Trygg hemgång/Utreddningshemtjänst	Avgiftsfritt	Dygnsavgift: Maxtaxa delat på 30	Svårt att jämföra men finns flera kommuner med liknande upplägg	290 kr/timmen	De som inte har avgift
Matabonnemang i särskilt boende	3223 kr/månad	4200 kr/månad	270 kommuner: 4280 kr/månad (2024)	6555 kr/månad (2024)	2490 kr/månad (2024)
Timtaxa hemtjänst	207 kr/timme	350 kr/timme	Kommungrupp: 396 kr/timmen Jämnstora kommuner: 361 kr/timme	518 kr/timme	270 kr/timme (Enköping undantaget)
Sjuksköterska hembesök	103 kr/besök	225 kr/besök	Kommungrupp: 232 kr/besök	457 kr/besök	100 kr/besök
Arbets-/fysioterapeut hembesök	Avgiftsfritt	225 kr/besök	Kommungrupp: 232 kr/besök	457 kr/besök	100 kr/besök

Utreddningshemtjänst/Trygg Hemgång avgiftsbeläggs med 1/30 av maxtaxa per dag

Utreddningshemtjänst är avgiftsfritt idag. Förvaltningen föreslår att det avgiftsbeläggs på samma sätt som korttidsvistelse. Detta är ett upplägg som förekommer i andra kommuner, exempelvis Hudiksvall och Mölndal. Det är också en logisk avgiftsmodell eftersom utredningshemtjänst i någon mån är ett alternativ till korttidsboende. Det kommer innebära ökade intäkter från de kunder som inte uppnår maxtaxa (de som har insatser i låg utsträckning) och har ett tillräckligt avgiftsutrymme (betalningsförmåga).

Matabonnemang i särskilt boende, avgift höjs till 4 200 kronor/månad

Avgiften för matabonnemang för personer som bor på särskilt boende är 3 223 kronor per månad under 2025. Snittet i Socialstyrelsens sammanställning från 2024, där 270 kommuner ingår, är 4 280 kronor. Kommunen med högst avgift (Herrljunga) ligger på över 6 000 kronor. Genomsnittet i Enköpings kommungrupp, enligt SKR:s kommungruppsindelning, är 4 476 kronor per månad. I Uppsala län är snittet 4 355 kronor per månad (exklusive Enköpings kommun).

Med en höjning till 4 200 kronor per månad kommer avgiften för matabonnemang sannolikt hamna över Konsumentverkets referensvärden för livsmedelskostnader år 2026.

Konsumentverkets referensvärde för livsmedelskostnader är en schablonberäkning av hur mycket det kostar för en person att äta näringsriktig mat under en månad. Beräkningen bygger på att personen själv köper in, tillagar och hanterar sin mat i hemmet, utan att använda restaurang eller färdiglagade måltider. Det är alltså en kostnad för livsmedel, inte för hela måltidstjänster eller tillagade måltider. Värdena uppdateras årligen och varierar något beroende på ålder och kön. För 2025 ligger referensvärdet för äldre personer i genomsnitt på cirka 3 350 kronor per månad. I särskilda boenden tillhandahåller kommunen ett så kallat matabonnemang – ett måltidspaket som omfattar frukost, lunch, middag och mellanmål, inklusive tillagning, servering och ibland även viss assistans. När kommunen tar ut en avgift för matabonnemanget får avgiften enligt socialtjänstlagen inte vara högre än kommunens självkostnad för att producera och leverera maten. Men oavsett nivån på avgiften används Konsumentverkets referensvärde i samband med avgiftsberäkningen för den enskilde på så sätt att om matavgiften är högre än referensvärdet, så ökar den enskildes förbehållsbelopp med mellanskillnaden. Det innebär att avgiftsutrymmet för andra avgifter, till exempel omvårdnadsavgift, minskar. Detta är ett sätt att skydda den enskildes ekonomiska situation.

Konsumentverkets referensvärde för 2026 är inte ännu känt, men om referensvärdet är oförändrat till nästa år (vilket är osannolikt) kommer kommunens avgift då att ligga 850 kronor över referensvärdet. Avgiftsutrymmet, vilket påverkar hur mycket den boende betalar i omvårdnadsavgift, justeras då ned 850 kronor i det fall den enskilde lämnat in en inkomstblankett.

Timtaxa hemtjänst – höjs till 350 kronor/timme

Den nuvarande timavgiften för hemtjänst i Enköpings kommun är 207 kronor. Medelsnittet för kommuner i Enköpings kommungrupp (34 kommuner med samma avgiftsmodell, alltså timtaxa) är 396 kr/timme. Noterbart är att endast tre kommuner av dessa ligger under 300 kr/tim. I Socialstyrelsens sammanställning (158 kommuner) är medianavgiften 372 kronor per timme. För jämnstora kommuner (17 stycken) ligger medelvärdet på 361 kronor per timme. Dyrast är Nykvarns och Trollhättans kommuner (518 respektive 515 kronor per timme). Det kommer innebära ökade intäkter från de kunder som inte uppnår maxtaxa och har ett tillräckligt avgiftsutrymme.

Kommunal hälso- och sjukvård, hembesök av sjuksköterska, 225 kronor

Medelsnittet för kommuner i Enköpings kommungrupp (27 kommuner med samma avgiftsmodell, alltså per besök) är 232 kronor. Bland de dyrare kommunerna finns Svalövs kommun där ett besök kostar 433 kronor. Förvaltningen föreslår att en höjning av avgift för besök av sjuksköterska görs.

Hembesök av rehabpersonal, 225 kronor

Förvaltningen föreslår att införa en ny avgift, för besök av arbetsterapeut och fysioterapeut. I dagsläget är tjänsten avgiftsfri och förvaltningen föreslår att den ska avgiftsbeläggas till samma nivå som besök av sjuksköterska. Förutom en möjlig intäktsökning bedömer förvaltningen att det är en mer rättvis och överskådlig avgiftsmodell att det är samma debitering för all legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. Det är också en avgiftsnivå som är jämförbar med besöksavgift i regionens primärvård. Det kommer innebära ökade intäkter från de kunder som inte uppnår maxtaxa och har ett tillräckligt avgiftsutrymme.

Summering

Som nämnts ovan har många av avgifterna inom vård- och omsorgsnämnden inte höjts kontinuerligt. De insatser som nämnden erbjuder har i takt med ökade kostnader ökat glappet mellan kostnad och intäkter. Avgifterna har således blivit relativt billigare över tid. Det är inte försvarbart att flera av nämndens avgifter ligger kvar på relativt låga nivåer, utan de bör justeras för att ligga i linje med jämförbara kommuner.

Ekonomiska konsekvenser

De föreslagna förändringarna av avgifter innebär en höjning av befintliga avgifter inom flera områden och införande av avgifter för vissa tjänster som tidigare varit avgiftsfria.

Sammantaget bedöms förändringarna leda till ökade intäkter för vård- och omsorgsnämnden, vilket stärker nämndens möjligheter att upprätthålla kvalitet och kontinuitet i omsorgen inom ramen för befintliga ekonomiska ramar.

Det finns osäkerhetsfaktorer som gör det svårt att förutse hur stora öknings av intäkter de föreslagna avgiftsförändringarna kommer att leda till:

- Kundernas ekonomiska förutsättningar och förändringar i dessa (exempelvis hyreshöjningar, förändringar i inkomst eller andra bidrag.)
- Hur många av kunderna som lämnar in inkomstuppgifter för att få en individuell prövning, och eventuellt får en nedsättning av de avgifter som ryms inom maxtaxan. De kunder som inte lämnar in sådana uppgifter får betala hela avgiftsbeloppen för de aktuella insatserna.
- Hur många kunder som redan betalar maxtaxa.

Det kan upplevas som mer rättvist att hålla avgifter inom vård och omsorg på en mycket låg nivå, i syfte att ingen individ ska drabbas ekonomiskt. Men en alltför långtgående subventionering riskerar att bli orättvis ur ett fördelningsperspektiv, eftersom den innebär att även personer med god betalningsförmåga får omfattande ekonomiskt stöd – utan behovsprövning.

Avgiftssystemet inom vård och omsorg är utformat för att ta hänsyn till individens ekonomi genom skyddsmekanismer som maxtaxa och förbehållsbelopp. Den som har en låg inkomst eller höga boendekostnader kan redan idag få betala en reducerad avgift eller ingen avgift alls. Ett system med låga avgifter för alla innebär därmed i praktiken att kommunen subventionerar insatser även för personer som har ekonomisk möjlighet att betala en rimlig andel av kostnaden själva.

Att hålla avgifterna på en nivå som speglar en skälig andel av den faktiska kostnaden, i kombination med ett starkt ekonomiskt skyddsnät, är därför inte bara förenligt med principen om god ekonomisk hushållning – det stärker också legitimiteten i avgiftssystemet och bidrar till en mer träffsäker resursfördelning.

En sammantagen bedömning är att de föreslagna justeringarna är förenliga med principen om god ekonomisk hushållning och utgör ett steg mot ett mer

enhetligt och rättvist avgiftssystem inom kommunens vård- och omsorgsverksamhet.

Sociala eller miljömässiga konsekvenser

Höjda avgifter inom vård- och omsorgsområdet kan påverka individers ekonomiska utrymme, särskilt för personer med låga inkomster, ensamstående äldre eller brukare med flera insatser. Det finns en risk för ökad ekonomisk oro hos vissa kunder och anhöriga, vilket kan påverka upplevelsen av trygghet och tillit till omsorgen.

Samtidigt är systemet utformat för att skydda personer med begränsad betalningsförmåga genom maxtaxa, förbehållsbelopp och individuell avgiftsprövning. Det minskar risken för att någon ska behöva avstå från nödvändig vård och omsorg på grund av avgifter. Det är därför viktigt att kommunen är tydlig i sin kommunikation om dessa skyddsmekanismer och erbjuder stöd i kontakten med avgiftshandläggare.

Förslaget innebär också att avgiftsnivåerna i större utsträckning speglar faktisk kostnad för tjänsterna, vilket kan bidra till en mer jämlik och transparent avgiftssättning. Det ökar förutsättningarna för att kommunens resurser används mer träffsäkert, vilket på sikt kan gynna kvalitet och tillgänglighet i vård och omsorg för alla målgrupper.

Beslutet medför inte några miljömässiga konsekvenser.

Beslutsunderlag

Följande handlingar har legat till grund för beslutet:

- Tjänsteskrivelse, 2025-04-07
- Styrdokument, "Avgifter för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård", 2025-04-07

Ansvariga tjänstepersoner

Tjänsteskrivelsen är fastställd av följande tjänstepersoner:

- Mikael Gustavsson Roxell, tf förvaltningschef
- Agneta Resin, verksamhetschef

Sändlista

Beslutet skickas till:

- Kommunfullmäktige, för åtgärd
- Enhetschef för biståndsenheten, för kännedom